

Kizzuvatna'nın Doğu Sınırları: Adana, Osmaniye ve Kahramanmaraş Höyükleri'nde 2006 Yılı Araştırmaları

The Eastern Borders of Kizzuvatna: Mound Surveys in the Provinces of Adana, Osmaniye and Kahramanmaraş in 2006

Erkan KONYAR

2006 Yılı Adana, Osmaniye ve Maraş illerindeki çalışmalarımızın ana amacı, bölgede Hitit varlığının arkeolojik kanıtlarını saptamak ve Hititlerin Kizzuvatna olarak adlandırdıkları bölgenin kültürel yapısını ve sınırlarını çizmek olmuştur. Bunun yanında bölgedeki höyük tipindeki yerleşme alanları taranarak Çukurova'nın çanakçömlek kültürleri, bunların sınırları ve diğer bölgelerle ilişkileri ve dolayısıyla da yerleşme özellikleri ve tarihini belirlemek genel amaç olarak belirlenmiştir. 2006 yılı

The main goal of our 2006 fieldwork in the provinces of Adana, Osmaniye and Kahramanmaraş was to identify the archaeological evidence for a Hittite presence in this region and to clarify the cultural structure and borders of this region called Kizzuvatna by the Hittites. Our overall aim was to survey the mound-type settlements in the region in order to clarify the pottery cultures of the Çukurova, their borders and the relations with other regions, and thus settlement characteristics and dates.

Har. 1 / Map 1

çalışmalarımız Adana, Osmaniye ve Kahramanmaraş illerinde gerçekleştirilmiştir (Har. 1).

Adana İli Çalışmaları:

Çukurova höyüklerindeki çalışmalarımız Prof. Dr. M. Sayar'ın başkanlığında yürütülen yüzey araştırmaları kapsamında gerçekleştirilmiştir. Kendisine verdiği destek için müteşekkirimiz. Ayrıca Çukurova Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü adına bölge höyüklerinde son yıllarda kapsamlı çalışmalar yürüten Yrd. Doç. Dr. S. Girginer'e bilgi birikimini bizimle paylaştığı ve çalışmalarımızı desteklediğinden dolayı teşekkürü bir borç biliriz.

2005 yılının bir devamı olarak Kozan, İmamoğlu, Ceyhan, Yüreğir, Yumurtalık ve Karataş ilçelerinde sürdürülmüş ve 33 höyükte belgeleme çalışması yapılmıştır.

Bölgede Kuzey Suriye ve Mezopotamya yerleşmelerinin aksine orta ve küçük ölçekte höyüklerin daha yoğun olduğu görülmektedir. Söz konusu höyüklerde II. bin yıl yerleşmelerinin boyutlarının ve yayılımlarının tam olarak tespiti kuşkusuz arkeolojik kazılarla mümkün olacaktır. Ancak bu höyüklerin mevcut ölçüleri de bu konuda genel değerlendirmelerde bulunmamızı mümkün kılmaktadır.

Çukurova Bölgesi'nde özellikle Yumuktepe ve Gözlükule kazılarında gelen veriler Erken Neolitik Dönem'e uzanan bir yerleşme kültürünün varlığını belgeleyen arkeolojik kanıtları taşır. 2006 yılında Adana bölgesi höyüklerinde topladığımız malzeme grubu içerisinde söz konusu kanıtları taşıyan örnekler de bulunmaktadır. Özellikle Kozan-Tılan, Kozan-Tırmıl, Kozan-Tepecikören, Kozan-Pekmezci, İmamoğlu-Oluğunönü ve son olarak tarafımızdan tespit edilen ve oldukça zengin ve kalın, prehistorik tabakaları barındırdığını düşündüğümüz Yüreğir-Çotlu Höyük'te bölgenin Neolitik ve Kalkolitik yerleşmelerinin tipik mal grupları toplanmıştır.

Çotlu Köyü'nün yaklaşık 2 km. doğusunda, doğu batı doğrultusunda uzanan doğal kayalık tepenin doğu uç noktası üzerinde yükselen höyük, ova düzeyinden yaklaşık 11 m. yüksekliktedir (Res. 1). Çevresi tarım arazisiyle çevrili olan höyüğün büyük bölümü ortadan kaldırılmıştır. Höyük üzerinde çok miktarda, Neolitik Dönem'den Geç Kalkolitik Dönem'e kadar uzanan bir zaman dilimine tarihlenen koyu yüzlü parlak açık, düz ağızlı derin çanaklar ile yine Kalkolitik Dönem'in tipik, düz yükselen ağızlı, boyunlu ve küresel gövdeli boya bezemeli çömlek parçaları toplanmıştır (Res. 2). Bunun yanında tunç bir balta ağzı ve taş balta ile siyah taştan tipik Neolitik-Kalkolitik yassı ağızlarından ve bu erken malzeme grubu yanında Roma İmparatorluk Dönemi *terra sigillata* çanak çömlekleri bulunmuştur.

Our 2006 work was conducted in Adana, Osmaniye and Kahramanmaraş provinces (Map 1).

Surveys in Adana Province:

Our mound/höyük surveys in Çukurova were conducted within the framework of surveys under the direction of Prof. Dr. M. Sayar, to whom we are grateful for his support. In addition we would like to thank Asst. Prof. Dr. S. Girginer of Çukurova University's Department of Archaeology, who has been surveying the mounds in the region in recent years for he shared his knowledge and his support for our surveys.

Continuing from 2005, we surveyed the townships of Kozan, Ceyhan, Yüreğir, Yumurtalık and Karataş and documented 33 höyüks.

Contrasting with the settlements in North Syria and Mesopotamia, this region is covered in medium and small size höyüks. Certainly only archaeological excavations can clarify the dimensions of the 2nd millennium B.C. settlements and their dispersion in these höyüks; however, their present dimensions allow us to make some general remarks.

Evidence from Yumuktepe and Gözlükule in the Çukurova region verify the presence of a settlement culture going back to the Early Neolithic period and our surface survey material finds collected from höyüks in Adana region in 2006 contain evidence that supports this. We collected typical pottery ware groups from the Neolithic and Chalcolithic periods in the region, especially at Kozan-Tılan, Kozan-Tırmıl, Kozan-Tepecikören, Kozan-Pekmezci, İmamoğlu-Oluğunönü and finally from Yüreğir-Çotlu Höyüğü, which was identified by us for the first time and which, we believe, has quite thick and rich prehistoric strata.

The Çotlu Höyüğü is located on the eastern tip of a natural rocky hill extending in an east-west direction, 2 km. east of Çotlu Köyü and it rises 11 m. above the level of the surrounding plain (Fig. 1). This höyük, surrounded by agricultural land, has largely disappeared. We have collected numerous shards of deep bowls with straight rims of burnished dark wares, dating from the Neolithic through to the Late Chalcolithic periods, and shards of painted wares with straight rising rims, necks and spherical bodies, typical of the Chalcolithic period (Fig. 2). In addition a bronze axe, a stone axe, and typical Neolithic-Chalcolithic flat spindle whorls of black stone were also found. In addition to this early assemblage, terra sigillata pottery of the Roman Imperial period was also collected.

Res. 1 Çotlu Höyük, höyüğün büyük bölümü iş makinalarıyla ortadan kaldırılmıştır
Fig. 1 Çotlu Höyüğü, destroyed with heavy work machinery to a great extent

Çotlu Höyüğü Adana şehir merkezinin yaklaşık 15 km. güneydoğusunda ve İskenderun Körfezi'nin kuş uçuşu 15 km. kuzey batısında yer alır. Adana bölgesindeki Neolitik/Kalkolitik yerleşmelerin en güney sınırını oluşturur. Ceyhan ve Seyhan nehirlerinin suladığı Aşağı Ova'da yerleşme tarihi üzerine çeşitli varsayımlar üretilmiştir. Buraların alüvyonal dolgu alanları oldukları ve prehistorik yerleşmeleri barındırmış olabilmelerinin güç olduğu öne sürülmüştür. Konuya bu çerçeveden bakıldığında Çotlu Höyüğü'nün konumu bölgenin yerleşme tarihi hakkında yeni değerlendirmeler yapmamız için önemli bir kanıt oluşturur.

Tespit edilen diğer bir önemli merkez ise Adana, İmamoglu İlçesi Saygeçit Köyü'nün yaklaşık 1 km. güneyinde yer alan Oluğunönü Höyüğü'dür (Res. 3). 202 rakımlı höyük yaklaşık 43 m. yüksekliğindedir. Doğu batı doğrultusunda uzanan kuzey ve güneyi dik yamaçlara sahip doğal tepelik alanın doğu uç noktasında yer alır. Doğudan batıya doğru alçalan tepe bu yönde üst düzlüğü 167 m. kuzey güney yönünde genişliği ise 52 m.'dir. Höyüğün batısında yer alan kayalık alan ise nekropol olarak kullanılmıştır. Höyüğün tümünde, özellikle batı yamaçlarında toprak kaymalarının olduğu alanlarda boyalı Kalkolitik malzeme ve yine son Kalkolitik Çağ'a tarihlenen koyu yüzlü açık mallar toplanmıştır. Güney ve kuzey doğuda ise Roma İmparatorluk Dönemi çanak çömleğine rastlanmıştır.

Kozan ilçe sınırlarında Tepecikören Köyü'nün yaklaşık 2.9 km. güneybatısında yer alan Tepecikören Höyüğü, Adana Bölgesi'nde Neolitik malzeme grubunun yoğun olarak toplandığı bir diğer merkezdir (Res. 4). 198 m. rakımlı höyük ova düzeyinde ise 24 m. yüksekliğindedir. Kuzey-güney doğrultusunda 200 m.'ye yakın uzanan höyük kuzeydeki daha yüksek olan iki tepeden oluşmaktadır. Höyük üzerinde mimari yapı malzemesi olarak kullanıldıkları anlaşılan çok miktarda çay taşı ve özellikle Kalkolitik Çağ boyalıları ile yine Kalkolitik Çağ koyu

The Çotlu Höyüğü is located approximately 15 km. southeast of Adana city centre and 15 km. in a straight line from the Bay of Iskenderun; it is the southernmost of the Neolithic/Chalcolithic settlements in the Adana region. There are various hypotheses as to the settlement history of the Aşağı Ova, literally the Lower Plains, watered by Seyhan and Ceyhan Irmağı. It was claimed that this area would hardly contain prehistoric settlements for they are plains of alluvial deposit. From this perspective the necessity arises for the revision of the settlement history of the region from the evidence provided by Çotlu Höyüğü.

Another important site we identified is the Oluğunönü Höyüğü, located about 1 km. south of the Saygeçit Köyü, in the township of İmamoglu, Adana (Fig. 3). The höyük rises about 43 m. at an altitude of 202 m. above sea level. It is on the eastern tip of a natural hill extending in an east-west direction, the north and south sides of which are sheer cliffs. The hill is 167 m. long in

Res. 2 Çotlu Höyük'ten Kalkolitik Dönem çanak çömleği ve balta
Fig. 2 Çotlu Höyüğü, Chalcolithic pottery and axe

Res. 3 İmamoğlu-Oluğunönü Höyüğü

Fig. 3 İmamoğlu-Oluğunönü Höyüğü

yüzlü açkılı malları toplanmıştır. Adana Bölgesi'nde söz konusu höyüklerde yoğun olarak topladığımız bunun yanında bölgedeki höyüklerden büyük bölümünde de izlenebilen koyu yüzlü-açkılı malzeme grubu K. Suriye, Mezopotamya'daki çağdaş yerleşmelerin mal gruplarıyla da paralellik ve homojenlik göstermektedir.

Bölgenin İlk Tunç Çağı yerleşme karakteri ve malzeme grupları ise bizim için henüz belirsizdir. Çalışmanın ilerleyen safhalarında bu konudaki görüşlerimizin daha da netleşeceği inancındayız.

Çalışmamızın ana konusu olan II. bin yıl yerleşme coğrafyasına bakıldığında ise özellikle Neolitik ve Kalkolitik Dönem'de görülen yerleşme yoğunluğu ve kültürel homojenliğin tekrar yakalandığını söyleyebiliriz. Bölgede ayrıntılı çalışma olanağı bulduğumuz ve toplanan çanak çömleğin stil kritiği ile ön değerlendirmelerde bulunabildiğimiz, Ceyhan-Tatarlı, Ceyhan-Hamdilli, Ceyhan-Bozhöyük, Ceyhan-Saylan, Kozan-Tılan, Kozan-Alapınar, Kozan-Tırmıl, Kozan-Pekmezli, Kozan-Tepecikören, Yüreğir-Kürkçüler, Karataş-Yenice, Yumurtalık-Zeytinbeli gibi höyüklerde bölgenin II. bin yerleşmelerinin belirgin izlerinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Kinet Höyük'ten elde edilen stratigrafik veriler bu malzeme grubu için Orta Tunç Çağı'nın ilk çeyreğini verir. Prof. Dr. A. Yener yönetiminde Tel-Açana'da başlayan yeni dönem kazılarının durumu daha da netleştirileceği kanısındayız. Diğer bir sorun ise bu çanak çömlek geleneğinin ne kadar devam ettiği. Zira söz konusu malzeme grubu bazı yerleşmelerde Kıbrıs-Miken grubuna veya Son Tunç II-Erken Demir Çağ kronolojisine dâhil edilebilmektedir. Sonuç olarak geniş bir coğrafyada izlenebilen bu malzeme grubunun geldiği yerleşme alanlarının niteliği ve kronolojisi önümüzde önemli bir sorun olarak kalmaya devam etmektedir.

İ.Ö. II. binyıl'ın ilk yarısında Çukurova-Kizzuvatna bölgesinin arkeolojik açıdan maddi kalıntıları Hitit Devleti'nin de ortaya çıktığı ve yayılma politikası izlediği

the east-west direction where it slopes down from east to west and its width is 52 m. in the north-south direction. The rocky area to the west of the höyük was used as necropolis. We have collected painted wares of the Chalcolithic period and burnished dark wares of the Late Chalcolithic period from all over this höyük and especially in the western areas from the debris of landslips. Roman Imperial period pottery came from the south and the northeast.

Another centre providing extensive Neolithic material was Tepecikören Höyüğü located approximately 2.90 km. southwest of Tepecikören Köyü, in Kozan İlçesi (Fig. 4). The mound rises 24.00 m. above the surrounding plains at an altitude of 198 m. The mound comprises two hills forming a total length of 200 m. extending in a north-south direction. There are numerous creek stones on this höyük, understood to have been used for architecture and we collected numerous shards of painted wares and burnished dark wares from the Chalcolithic period. The burnished dark wares which we collected in large quantities, especially from these höyüks in the Adana region as well as from most of the höyüks in the region parallel the wares of contemporary settlements in both Northern Syria and Mesopotamia.

For the time being, the ware groups and settlement character of the Early Bronze Age of the region are still shrouded in mist. We hope to gather more information on this period as our surveys progress.

When the 2nd millennium B.C. geography, which constitutes the main field of our surveys, is considered we can claim the settlement density and cultural homogeneity of the Neolithic and Chalcolithic periods is established again in this period. We have found clear evidence of 2nd millennium B.C. settlements from preliminary stylistic evaluation of the pottery collected from the following höyüks where we had the opportunity to conduct detailed exploration: Ceyhan-Tatarlı, Ceyhan-

Res. 4 Kozan-Tepecikören Höyüğü

Fig. 4 Kozan-Tepecikören Höyüğü

binyılın ikinci yarısından daha belirgindir. Zira Hitit kaynaklarında da adı geçen ve çoğunlukla Adana bölgesine/Çukurova'ya lokalize edilen Kizzuvatna Devleti veya Ülkesi ile ilgili birkaç yazılı belge dışında arkeolojik veriye sahip değiliz. Daha doğrusu Kizzuvatna ile özdeşleştireceğimiz maddi kültür kalıntılarını henüz tanımlayamamaktayız. Kuşkusuz yukarıda bahsettiğimiz ve II. binyıl'da yoğun olarak kullanılmaya başlanan ve Suriye-Kilikya boyalıları olarak adlandırılan çanak çömlek geleneği ve etkileri bu dönemde de devam etmiş olmalıdır. Ancak bunu söyleyebilecek arkeolojik kanıtlardan yoksunuz ve bu öngörü sadece bir tahmin olarak kalabilir. Bütün bunların yanında bölgede Hitit etkili veya Hitit arkeolojik kalıntılarını bakmakta yarar vardır. Bu maddi bulguları iki başlıkta toplayabiliriz; Hitit çanak çömleğinin geldiği yerleşme alanları ve Hitit kaya anıtları.

Çukurova'da arkeolojik kazılar sonucunda toplanan Hitit çanak çömleğinin bulunduğu başlıca yerleşmeler Mersin-Soli, Mersin-Yumuktepe, Tarsus-Gözlükule ve daha güneyde İskenderun Limanı'nda Hatay-Dörtyol-Kinet Höyük'tür. Özellikle Kinet Höyük'te bu malzeme grubunun geldiği tabakalar Eski Hitit Dönemi'ne kadar indirilmiştir. En azından bölgeye Hitit etkisinin İ.Ö. II. binyıl'ın ikinci yarısının başlarından itibaren geldiği arkeolojik kazıların sonuçlarına dayanılarak söylenmektedir. Özellikle Hitit İmparatorluk Dönemi için tipik olan içe kalınlaştırılmış ağızlı yayvan tabaklar, tepsiler ve vazo olarak adlandırılan yüksek boyunlu yumurta gövdeli kaplar bölgedeki Hitit varlığının kanıtlarıdır.

Osmaniye İli Çalışmaları:

Osmaniye İli Çukurova'nın doğu sınırını oluşturur. Bölgenin doğusunda yer alan Amanos-Nur Dağları, Mezopotamya ve Kuzey Suriye ile bazı geçitler dışında doğal bir sınır oluşturur. Söz konusu dağların batı eteklerinden başlayarak, batıya ve kuzey batıya uzanan Osmaniye,

Hamdilli, Ceyhan-Bozhöyük, Ceyhan-Saylan, Kozan-Tılan, Kozan-Alapınar, Kozan-Tırmıl, Kozan-Pekmezli, Kozan-Tepecikören, Yüreğir-Kürkçüler, Karataş-Yenice, and Yumurtalık-Zeytinbeli. The stratigraphic evidence, especially Kinet Höyük, dates our material group to the first quarter of the Middle Bronze Age. We hope that the new period of excavations initiated at Tell Atchana by Prof. Dr. A. Yener will further clarify this situation. Another question is how long this pottery continued to be produced as this material is included within the Cyprus-Mycenean group or within the Late Bronze II-Early Iron Age chronology at some settlements. Consequently, the character and chronology of the settlements, where this material group that is found across a vast geography comes from, still remains a question mark.

The material remains in terms of archaeology from the first half of the 2nd millennium B.C. in Çukurova-Kizzuvatna region is clearer than for the second half of the same millennium, when the Hittite State emerged and followed its policy of expansion. This is because there is no archaeological evidence, other than a few written documents about the Kizzuwatna State, which is localised to the Adana region/Çukurova, and is mentioned in the Hittite sources. In other words, we are unable to identify the remains of a material culture that can be identified as belonging to Kizzuwatna. Indeed, the abovementioned pottery tradition known from the Syro-Cilician painted wares which found extensive use in the second millennium B.C., and its influence must also have continued into this period. However, the archaeological evidence is unsatisfactory and this opinion remains only a hypothesis. Nonetheless, it is necessary to look to the Hittite or Hittite influenced archaeological evidence in the region. The material evidence can be grouped into two: settlements where the Hittite pottery is found and the Hittite rock monuments.

Hittite pottery has been found in archaeological excavations mainly at Mersin-Soli, Mersin-Yumuktepe, Tarsus-

Toprakkale, Kadirli ve Sunbas ovaları, Çukurova'nın, Ceyhan ve Kozan ovalarının doğal uzantıları olarak algılanabilirler.

Sadece siyasi sınırları farklı olan ve coğrafi açıdan Adana Bölgesi'yle ortak özellikler gösteren Çukurova'nın bu bölümüyle ilgili çalışmamızın amaçları da ortak olmuştur.

2006 yılı Osmaniye İli çalışmalarımızda, Osmaniye Merkez, Toprakkale, Kadirli ve Sunbas ilçeleri dâhilinde toplam 9 adet höyük üzerinde çalışılmıştır. Bölgede tespit edilen höyükler Çukurova'nın diğer höyüklerinde olduğu gibi orta ve küçük boyutlu höyükler kategorisine girerler.

Bölgede yer alan Amberinarkı, Şamsın, Çukurköprü gibi höyükler neredeyse tamamen ortadan kaldırılmıştır. Diğer höyüklerde ise özellikle tarım faaliyetleri ve kaçak kazılarla tehdit altındadır.

Bölge höyüklerinde tespit edilen yüzey bulguları değerlendirme aşamasında olmakla birlikte, ön çalışmalar ve gözlemlerin sonucu gerek yerleşme anlayışı gerek kültürel yapı ve çanak çömlek geleneği açısından Adana dolayısıyla Çukurova höyük/yerleşmeleriyle ortak özellikler gösterdiği söylenebilir. Bölgede yoğun bir malzeme grubu olarak karşımıza çıkan Suriye-Kilikya boyalı grubunu Osmaniye höyüklerinde de izlemek mümkündür. Bunun yanında Roma ve Geç Roma İmparatorluk Çağı çanak çömlekleri II. bin yıllarının yanında belirlenebilen diğer yoğun çanak çömlek gruplarını oluştururlar.

Kahramanmaraş İli Çalışmaları (Har. 1):

Akdeniz Bölgesi'nin kuzeydoğu uç noktasında yer alan Kahramanmaraş bölgesi coğrafi konumu ile aslında Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi coğrafyasına da dahil olabilecek alanlara sahiptir. Bölge bu yanı sıra Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinin birleştiği kilit bir noktada yer alır.

Kahramanmaraş Ovası daha önce de belirttiğimiz gibi batısında uzanan Amanos Dağları, doğusunda yer alan Kurt ve Kartal Dağları ile doğu ve batı yönlerden izole edilmekle birlikte, güneyde K. Suriye'den başlayan ve Amik Ovası ile ülkemiz sınırlarında uzanan ve kuzeye doğru İslâhiye Ovası'yla devam eden alanın en kuzeyinde yer alır. K. Suriye ve Amik düzlüğünden yükselti yavaş yavaş artarak kuzeye doğru hiçbir doğal engelle karşılaşmadan Kahramanmaraş Ovası'na ulaşılabilir. Yükselti bu bölgede ortalama 450-500 m.'ye kadar çıkar.

Bölgenin söz konusu coğrafyasının kültürel oluşuma ve diğer bölgelerle kurduğu kültürel etkileşime etkisinin ortaya konması bölgenin yerleşim tarihi ve kronolojisi açısından önemli olacaktır. Bölge bugüne değin arkeolojik

Gözlükule and further south at Hatay-Dörtöyol-Kinet Höyük at the İskenderun Limanı. Especially at Kinet Höyük, the strata where this pottery came extended down to the Old Hittite period. Thus, it is claimed that the Hittite influence reached the region from the beginning of the second half of the second millennium B.C. from the results of archaeological excavations. Especially drab ware wide shallow plates, trays, and the so-called vases with an egg-shaped body and high neck, typical of the Hittite Imperial period, provide evidence for the Hittite presence in this region.

Surveys in Osmaniye İli:

Osmaniye İli forms the eastern border of the Çukurova. The Amanos-Nur Dağları in the east set a natural border to Mesopotamia and North Syria except for a few passes. The plains of Osmaniye, Toprakkale, Kadirli and Sunbas extend west and northward, beginning from the western slopes of these mountains and they can be considered natural extensions of the Ceyhan and Kozan plains of the Çukurova.

This part of the Çukurova has parallels with the Adana region in geographical terms, as only the political borders differ between the two regions; thus our aims for this part of Çukurova are the same.

Our 2006 fieldwork in Osmaniye İli involved the exploration of nine höyüks in the townships of Osmaniye, Toprakkale, Kadirli and Sunbas. The höyüks identified in this region are also medium and small size ones just like other höyüks of the Çukurova.

Some höyüks such as Amberinarkı, Şamsın and Çukurköprü have almost entirely disappeared, while others are under constant threat from agricultural activities and illegal looting excavations.

Although the surface finds from the höyüks in this region are still being studied, our preliminary work and observations show that both the settlement concept and the cultural structure and pottery traditions parallel those of the Adana region's, that is the Çukurova's, höyüks/settlements. The Syro-Cilician painted wares encountered frequently in the region are also found on the höyüks of the Osmaniye region. Likewise, Roman and Late Roman Imperial period pottery constitute the second extensive groups of pottery.

Surveys in Kahramanmaraş İli (Map 1):

Located in the northeastern most corner of the Mediterranean region, the Kahramanmaraş region also encompasses areas which may be considered parts also of East and Southeast Anatolia. The Kahramanmaraş

açıdan yeterince araştırılmamıştır. Yapılan az sayıda araştırma ise genellikle bölgenin prehistoryasına yöneliktir. Bölgenin tek arkeolojik kazısı Domuztepe'dedir ve prehistorik dönemlere aittir.

Maraş Yüzey Araştırması'nda, Kahramanmaraş merkez ve güneyde yer alan Pazarcık ile Türkoğlu ilçeleri sınırındaki höyüklerin tespiti ve konumlarının belirlenmesi için çalışılmıştır. Maraş merkez ilçe sınırları dâhilinde 9, Türkoğlu İlçesi'nde 5 ve Pazarcık İlçesi'nde 11 olmak üzere toplam 25 höyük belgelenmiştir. Amik ve İslâhiye ovalarıyla bu doğrudan bağlantının kültürel açıdan da gerçekleşmiş olduğu kuşkusuzdur. Gelecek yıllarda bölge höyüklerindeki yüzey bulgularının değerlendirilmesi bu konudaki sorularımızın büyük bölümünü cevaplandırabilecektir.

Kahramanmaraş'ta, Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu'yla karşılaştırıldığında orta büyüklükte höyüklerin yoğun olduğu görülmektedir. Kuşkusuz gerek Kuzey Suriye-Amik ve İslâhiye hattında, gerekse Kuzey Mezopotamya/Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde orta ve küçük boyutlu höyükler de mevcuttu. Fakat bu bölgelerde açık bir şekilde izlenebilen büyük boyutlu höyük/yerleşmelere ön gözlemlerimiz sonucunda Kahramanmaraş Bölgesi'nde rastlanmadığını söyleyebiliriz.

Bu durum bölgenin yerleşme karakterinden, yerleşme biçimine ve toplumsal yapısına kadar birçok etkinin sonucu olmuştur. Örneğin bölgeyi üç taraftan kuşatan ve yayla yerleşmelerine uygun dağlık alanlar yaşama ve yerleşme biçimini etkilemiş olabilir. Söz konusu höyükler yılın bütününü geçirildiği yerleşme alanlarından çok, kışlak olarak kullanılmış yerleşme alanları olabilirler ki bu durum da yerleşmenin boyutlarını ve niteliğini doğrudan etkileyen faktörlerdendir.

Bütün bunların yanında bu türden sonuçlar çıkarmak için erkendir. Daha önce de belirttiğim gibi gelecek yıllarda bölgede gerçekleştireceğimiz çalışmaların bu sorulara açıklık getireceğini umut ediyoruz.

region is located at the junction of East Anatolia, Southeast Anatolia and the Mediterranean regions.

The Kahramanmaraş plains have an isolated location bordered by Amanos Dağları to the west, and Kurt and Kartal Dağları to the east; however, it is also located on the very northern corner of the region starting in North Syria, extending into Turkey with Amik Ovası and continuing north through the İslahiye Ovası. Ascending gradually from North Syria and the Amik Ovası, one can reach unhindered the Kahramanmaraş Ovası. The altitude here reaches 450-500 m.

The effect of the region's geography on the cultural formation and cultural relations established with other regions needs to be clarified as it carries importance for the settlement history and chronology of the region. The archaeological surveys across the region have not to date been satisfactory. The few surveys that have been conducted mainly focussed on the prehistory and the only archaeological excavation in the region is at Domuztepe again covering the prehistory period.

Our surveys in Kahramanmaraş İli covered höyüks in the central township as well as those on the border between the townships of Pazarcık and Türkoğlu to the south. We have documented nine höyüks in the central township of Kahramanmaraş, five in the Türkoğlu and 11 in the Pazarcık İlçesi, totalling 25. The physical connection to the Amik and İslahiye Ovası was also supplemented by cultural connections. The assessment of the surface finds from these höyüks will clarify most of the question marks raised.

When compared to North Syria and Southeast Anatolia, most of the höyüks in Kahramanmaraş are of medium size. Certainly there were medium and small size höyüks also in the North Syria-Amik-İslahiye line as well as in North Mesopotamia/Southeast Anatolia. However, large size höyüks/settlements that are clearly traced in these regions are not found in Kahramanmaraş region from the evidence from our preliminary observations.

This situation arose from a wide range of factors varying from the settlement character and settlement type to the social structure. For example, the rough terrain encircling the region on three sides, which are suitable for pasture-type settlements, might well have influenced the living and settlement types. The höyüks in question might have been used only for winter habitation instead of for year-round settlement and if this was the case, the character and dimensions of a settlement would have been directly affected.

Above all, we have to state that it is very early to reach any such conclusions. As has been mentioned, we hope that future surveys will help clarify these questions.